

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

MOPHATO 12

SETSWANA PUO YA GAE (HL)

PAMPIRI YA BORARO (P3)

NGWANAITSEELE 2023

MADUO: 100

NAKO: Diura di le 3

Pampiri e, e na le ditsebe di le 6.

DITAELO LE TSHEDIMOSSETSO

1. Pampiri e, e arogantswe ka DIKAROLO di le PEDI.

KAROLO YA A: Tlhamo (50)

KAROLO YA B: Ditlhangwa tsa tirisano (2 x 25) (50)

ELA TLHOKO: O tshwanetse go araba dipotso di le PEDI go tswa mo KAROLONG YA B.

2. Araba potso e le NNGWE go tswa mo go KAROLO YA A le di le PEDI go tswa mo go KAROLO YA B.

3. Kwala ka puo e o tlhatlhobiwang ka yona.

4. Simolola KAROLO NNGWE le NNGWE mo tsebeng e NTŠHWA.

5. O tshwanetse go rulaganya (sk. letlhomeso la dikakanyo/lenaneopaakanyo/mmapa wa dikakanyo/dintlhakgolo, jj), runa (tseleganya) o be o tlhotlhe tiro ya gago diphoso. Thulaganyo e tshwanetse go tlhagelela PELE ga tlhamo.

6. Ipaakanyo kana setlhangwa sa ntlha se supuwe jalo ka botlalo. O gakololwa go thala mola go kgabaganya ipaakanyo kana setlhangwa sa ntlha.

7. O gakololwa go dirisa nako ya gago ka mokgwa o o latelang:

KAROLO YA A: Metsotso e le 100

KAROLO YA B: Metsotso e le (2 x 40) 80

8. Nomora dikarabo ka nepagalo go latela thulaganyo ya dinomoro e e dirisitsweng mo pampiring ya dipotso.

9. O se ka wa tsenyeletsa setlhogo fa o bala mafoko.

10. Kwala ka mokwalo o o buisegang le ka mopeleto o o kannweng ke Lekgotla la Bosetšhaba la Puo ya Setswana.

KAROLO YA A: TLHAMO**POTSO 1**

Kwala tlhamo ya boleele jwa mafoko a a ka nnang 400–450 ka NNGWE FELA ya ditlhogo kgotsa ditshwantsho tse di neilweng. Fa o dirisa setshwantsho go kwala tlhamo, se neele setlhogo se se maleba. O se ka wa lebala go thala letlhomeso kana lenaneopaakanyo, go tlhagisa setlhangwa sa ntlha le go se runa pele o kwala sa bofelo.

- 1.1 Maaka a maotomakhutshwane. [50]
- 1.2 Leroborobo la Covid-19 le fetotse matshelo a rona. [50]
- 1.3 Fa ke ka falola marematlou ka dinaledi ... [50]
- 1.4 A boagisani jwa segologolo bo gaisa jwa segompieno? [50]
- 1.5 A naa tlolomolao e e aparetseng naga ya Aforikaborwa e tlholwa ke bareagedi (batswantle) ba ba se nang tetla ya bonno? Dumela kgotsa o ganetse. [50]
- 1.6 Fa nka nna molaodi wa setheo sa Eskom ... [50]

Ditshwantsho tse di tlhagelelang mo ditsebeng tsa 3 le 4 di ka tsosa maikutlo kgotsa tsibogo e e rileng. Tlhopha setshwantsho se le SENGWE, mme o kwale tlhamo ka ga sona. Neela tlhamo ya gago setlhogo se se maleba. Nomora potso ya gago go nna 1.7 kgotsa 1.8.

ELA TLHOKO: Diteng tsa tlhamo ya gago di tshwanetse go nyalana le setshwantsho se o se tlhophileng.

1.7

[Se nopotswe go tswa go *Sowetan Live*]

[50]

1.8

[Se nopswe go tswa go www.potholes.com]

[50]

PALOGOTLHE YA KAROLO YA A: 50

KAROLO YA B: DITLHANGWA TSA TIRISANO**POTSO 2**

Araba dipotso di le PEDI fela mo karolong e. Karabo e nne boleele jwa mafoko a a ka nnang 180–200 (diteng fela). O gakololwa go runa le go tlotlha ditlhangwa tsa gago diphoso.

2.1 LEKWALO LA BOTSALANO

Setlhophha sa lona sa mmimo wa setso se se neng se tsenetse dikgaisano tsa boditšhabatšhaba tsa mmimo wa setso kwa moseja, se iponetse maemo a boraro. Kwalela ntsalao lekwalo o mo itsise ka leeto la lona le maitemogelo a gago mo dikgaisanong tseo.

[Se nopotswe go tswa go: Amazing Smooth Tswana Cultural Dance]

[25]**2.2 LEKWALO LA SEMMUSO**

Dintšwa tsa baagisani ba lona ga di a tlhokomelesega le go tsholwa ka tshwanelo. Kwalela ba Setheo sa Tlhokomelo Ya Diphologolo (SPCA) o ba kope go tla go tsereganya.

[25]**2.3 ATHIKELE YA MAKASINE**

Mo malatsing ano e setse e le tlwaelo gore bašwa ba tsaya matshelo a bona, fa ba sa atlege mo botshelong. Kwala athikele e o tlaa e tlhagisang mo makasineng wa tikologo ya gaeno go lemosa bašwa fa go sa atlege e se bokhutlo ba lefatshe. Athikele e akaretse dintlha tsa botlhokwa tse di ka thusang go fedisa tlwaelo e.

[25]

2.4 PEGELO

Dikemedi tsa dikolo tsa didika tse di farologaneng di ne di tsere leeto go ya kwa serapeng sa diphologolo mme wena o ne o le mongwe wa ba ba emetseng sedika sa lona. Mogokgo o go kopile go kwala pegelo ka ga leeto leo gore a tle a e ise kwa sedikeng. Kwala pegelo eo o etse tlhoko ditlhokego tsotlhe tsa yona.

[25]**2.5 PUO**

O mankge wa go thuma mo motseng wa ga lona mme tshireletsego mo lefelong la go thuma ke tlhobaboroko. Kwala puo e o tlaa neelanang ka yona go lemosa bathumi ka ditsela tse ba tshwanetseng go di sala morago gore ba nne ba sireletsegile kwa lefelong leo.

[Se nopswe go tswa go Family Fun Beach: [google.com](https://www.google.com)]

[25]**2.6 POTSOOTHERISANO**

O na le bothata jwa moriri o o felang mo tlhogong mme o kopane le moitseanape wa meriri tebang le bothata jo. Kwala potsotherisano e e nnileng teng magareng ga gago le moitseanape yoo mabapi le bothata jwa gago le thuso e a e go neetseng.

[25]

PALOGOTLHE YA KAROLO YA B:
PALOGOTLHE:

50
100